

SGI Statens geotekniska institut

Kustmöte 2017 Trelleborg Kustnära boende 2050

Dokumentation från mötet och sammanställning av
gruppdiskussioner, 13 - 14 september

Anette Björlin, Anna Wedin, Per Danielsson

Uppdragsledare: Per Danielsson
Granskare: Gunnel Göransson
Handläggare: Anette Björlin
Diariernr: 3.3-1703-0175
Uppdragsnr: 11578/322

Hänvisa till detta dokument på följande sätt:

Björlin, A. Wedin, A. Danielsson, P. 2017, *Kustmöte 2017 Trelleborg Kustnära boende 2050, Dokumentation från mötet och sammanställning av gruppdiskussioner, 13 - 14 september*, Statens geotekniska institut, SGI, Linköping, 2017-10-24.

Foto på omslag: Trelleborgs kommun

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
1. Kustmöte 2017.....	6
1.1 Inledning	6
1.2 Upplägg och presentationer	6
1.3 Deltagare	7
1.4 Arrangörer.....	8
1.5 Utvärdering	8
2. Studiebesök.....	9
3. Workshop dag 1 - Hur kan kusten anpassas till ett förändrat klimat? 12	
3.1 Sammanställning fråga 1: Bra strandliv	13
3.2 Sammanställning fråga 2: Utmaningar	13
3.3 Sammanställning fråga 3: Övervinna utmaningarna	14
3.4 Allmänna reflektioner	14
4. Workshop dag 2 - Trelleborgs kuststad 2025.....	15
4.1 Sammanställning fråga 1: Coastal Squeeze - en kustzon i kläm	15
4.2 Sammanställning fråga 2: Juridiska utmaningar i kustområden	18
4.3 Sammanställning fråga 3: Stadsperspektivet vid kust och åmynning	19

Bilagor

1. Program Kustmöte 2017
2. Deltagarlista Kustmöte 2017
3. Anteckningar från gruppdiskussioner Workshop dag 1: Hur kan kusten anpassas till ett förändrat klimat?
4. Anteckningar från gruppdiskussioner Workshop dag 2: Trelleborgs kuststad 2025

Sammanfattning

Kustmötet är ett årligt återkommande arrangemang för samverkan, informations- och kunskapsutbyte mellan olika aktörer i samhället som på något sätt berörs av kustnära planering och utveckling. Årets kustmöte ägde rum 13 - 14 september i Trelleborg och var ett samarrangemang mellan Statens geotekniska institut, Trelleborgs kommun och Erosionsskadecentrum. Temat för mötet var Kustnära boende 2050 och mötet var uppdelat på två delar, den ena om kustplanering med blicken framåt, den andra om lösningar och underlag för kustplanering. Mötet innehöll presentationer, två workshops, diskussioner och studiebesök till Smygehamn och Trelleborgs hamn.

Årets kustmöte kan sammanfattas med att det råder en samsyn om vad som är ett bra strandliv (för alla), att stränderna har ett högt värde och behöver skyddas, att lösningarna sträcker sig från kunskapsspridning och beteendeförändring till tekniska innovationer och effektiva styrmedel, att ansvarsfrågan kan lösas men att det kräver en politisk vilja och mod.

Flera budskap och kreativa idéer på lösningar kom fram under workshop dag två när Trelleborgs kust och deras planerade kuststad diskuterades i ett framtidsperspektiv med en stigande havsnivå:

- Samstämmighet var stor att stränderna måste skyddas, både utifrån människans perspektiv men även för att skydda och bevara ekosystemen. Det gynnar många mervärden och intäkter. Därför behöver ekosystemtjänster och de ekonomiska värdena belysas. Flera förslag på multifunktionella lösningar och hur nya värden kan skapas diskuterades.
- Vattnet behöver få ta plats och det behövs naturanpassade gröna/blå lösningar för att hantera översvämningar till följd av höga vattenstånd, skyfall och höga flöden, både i staden, uppströms vattendrag och längs kusten. Strategisk planering, bra kunskapsunderlag och en generell kunskaphöjning behövs för att nå ett bra resultat.
- Det fanns också en enighet att all kust inte kan skyddas mot översvämning och erosion. Samhället måste acceptera en förändring av strandzonen. Det behövs en bred buffertzona mellan strand och bebyggelse/infrastruktur.
- Förvaltning av stränderna behöver vara adaptiv och lösningarna flexibla för att möta de osäkerheter som finns med klimatförändringarna och den komplexa miljö vi lever i. Vissa lösningar har inte kommunen själv rådighet över utan behöver göras i samverkan med andra kommuner eller lösas på regional och nationell nivå.
- Det finns idag ett stort problem med gamla, fortfarande gällande detaljplaner och byggrätter i kommunerna. Dessa antogs ibland innan diskussionerna om klimat och havsnivåhöjningar blev aktuella och kan ligga i områden olämpligt för bebyggelse. Enigheten var stor att detaljplanerna borde upphävas och revideras, men också att det är förknippat med stora svårigheten att genomföra. Olika angreppssätt och alternativa lösningar diskuterades.

1. Kustmöte 2017

1.1 Inledning

Årets tema för kustmötet var Kustnära boende 2050. Halva Sveriges befolkning bor inom en mil från kusten¹ och mycket av den bebyggelse och infrastruktur som finns idag ligger strandnära. Det finns dessutom ett politiskt mål att bygga 700 000 nya bostäder i Sverige fram till 2025, där viljan är stor att bo nära vattnet. Strandnära områden är ofta känsliga för effekter av klimatförändring. Havsnivån höjs, nederbörden ökar och det förväntas bli fler skyfall och ökade flöden tidvis i vattendrag, vilket kan komma att påverka strandnära områden med översvämning, erosion, ras och skred som följd. I strandzonen finns också områden med värdefulla ekosystem som behöver skyddas och bevaras, samt höga rekreativa och andra sociala värden. Sammantaget medför detta stora utmaningar idag och i framtiden i de strandnära områdena.

Syftet med de årliga kustmötena är att vara en plattform för samverkan, informations- och kunskapsutbyte mellan olika aktörer i samhället. Kustmötets fokus är planering och förvaltning av kusten med inriktning på södra Sverige. Dokumentationen för årets kustmöte har sammanställts av Statens geotekniska institut (SGI) i samarbete med Trelleborgs kommun och Kungliga tekniska högskolan (KTH).

1.2 Upplägg och presentationer

Årets kustmöte hölls i Trelleborg 13 - 14 september 2017, på Best Western Hotell Magasinet, Malmrossalen. Kustmötet var uppdelat på två delar:

- Dag 1: Kustplanering med blicken framåt
- Dag 2: Lösningar och underlag för kustplanering

Första dagen hade fokus ur ett internationellt och nationellt perspektiv med information från Sveriges Kommuner och Landsting, SMHI och Myndighetsnätverket stranderosion, samt presentationer från Lunds tekniska högskola (LTH) och Kungliga tekniska högskolan (KTH) (Figur 1.1). En workshop genomfördes på temat "Hur kan kusten anpassas till ett förändrat klimat?" där bland annat etiska aspekter på konsekvenser och anpassning till havsnivåhöjning diskuterades.

Programmet för kustmötet finns i Bilaga 1. Presentationerna finns att ladda ner via följande länk: <http://www.swedgeo.se/sv/kunskapscentrum/kurser-och-seminarier/kursutbud/kustmote/dokumentation-2017>

Första dagen avslutades med en gemensam middag för alla deltagare som Trelleborgs kommun bjöd på.

¹ Stefan Svanström, Varannan svensk bor nära havet, Statistiska centralbyrån (SCB), 2013

Myndighetsnätverket stranderosion

Nätverket är ett kontakt- och samverkansorgan för frågor om erosion längs kuster, sjöar och vattendrag. Nätverket är ett stöd i arbetet med SGI:s samordningsansvar för stranderosion i Sverige.

Deltagande myndigheter är: Boverket, Naturvårdsverket, MSB, Havs- och vattenmyndigheten, SGU, SMHI, SGI, Sjöfartsverket, Trafikverket

Andra dagen hade fokus på lokal nivå utifrån ett kommunperspektiv med presentationer från Vellinge, Mörbylånga och Trelleborgs kommun. På workshop dag två diskuterades konkreta frågor kopplade till utvecklingen av Trelleborgs kuststad 2025.

Kustmötet avslutades med ett studiebesök till Smygehamn och Trelleborgs hamn.

Figur 1.1 Anna Wedin, KTH, höll en presentation om etiska aspekter i samband med anpassning till stigande havsnivåer. Foto. A. Björlin (SGI).

1.3 Deltagare

Kustmötet vänder sig till dem som i olika funktioner kommer i kontakt med planering och förvaltning av strandnära områden i kommuner, länsstyrelser och statliga myndigheter,

bland annat inom fysisk planering, naturskydd, infrastruktur, beredskap och säkerhet, teknisk förvaltning. Mötet riktar sig också till dem som via FoU, konsultation och entreprenadverksamhet arbetar med dessa frågor.

Årets deltagande vid Kustmötet var rekordstort och lockade totalt 89 deltagare (Bilaga 2, Figur 1.2). Av dessa var 43 stycken från kommuner, 19 från statliga myndigheter, 4 från länsstyrelser, 5 från universitet och högskolor, 14 från konsulter, företag och försäkringsbolag, samt 4 från intresseorganisationer.

Figur 1.2 Deltagare vid Kustmöte 2017. Lina Wedin Hansson, Trelleborgs kommun presenterar utvecklingen i kommunen. Foto. A. Björlin (SGI).

1.4 Arrangörer

Årets kustmöte arrangerades av Statens geotekniska institut (SGI), Trelleborgs kommun och Erosionsskadecentrum. Samtliga arrangörer har bidragit med ekonomiska resurser.

1.5 Utvärdering

Alla deltagare fick möjlighet att utvärdera Kustmötet och vi fick in 50 utvärderingar. Samtliga deltagare, 100%, tyckte att mötet var bra eller mycket bra, 98% tyckte att mötet motsvarade förväntningarna och 77% tyckte att invigningen av mötet var bra eller mycket bra. Samtliga presentationer och grupparbeten fick väldigt bra utvärdering. Mellan 85% och 100% tyckte att föredragen var bra eller mycket bra. Många deltagare uppskattar grupparbetena och den stora variationen och bredden bland deltagarna.

2. Studiebesök

Kustmötet avslutades med studiebesök till två platser i Trelleborgs kommun. Det första stoppet gick till Smygehamn för ett besök vid en av Trelleborgs naturstränder där kommunen bland annat arbetar med erosionsproblematik. De privata fastigheterna sträcker sig ner till och ut i havet och skador kunde ses på flera fastigheter (Figur 2.1 och Figur 2.2). Kommunen har även VA-ledningar som är erosionsutsatta (Figur 2.3 och Figur 2.4).

Det andra stoppet gick till Trelleborgs hamn för ett besök vid den blivande kuststaden (Figur 2.5). Trelleborg planerar att öppna upp hamnen och bygga en ny stadsdel nära havet.

Ett kort stopp gjordes även vid Smygehuk, som är Sveriges sydligaste udde.

Figur 2.1 Erosionsskador på fastighet vid Smygehamn, Trelleborgs kommun. Foto. A. Björlin (SGI).

Figur 2.2 Erosionsskador på fastighet vid Smygehamn, Trelleborgs kommun. Foto. A. Björlin (SGI).

Figur 2.3 Erosionsskador på kommunens VA-nät vid Smygehamn, Trelleborgs kommun. Foto. P. Danielsson (SGI).

Figur 2.4 Erosionsskador på fastighet vid Smygehamn och kommunens VA-nät, Trelleborgs kommun. Foto. A. Björlin (SGI).

Figur 2.5 Hamnen och den blivande kuststaden i Trelleborgs kommun. Foto. A. Björlin (SGI).

3. Workshop dag 1 - Hur kan kusten anpassas till ett förändrat klimat?

Under kustmötets första dag hölls en workshop planerad av SGI och KTH med fokus på att blicka framåt och skapa en vision om ett framtida strandliv och hur vi ska kunna se till att det blir så bra som möjligt. Efter en introduktion gavs deltagarna tre frågor, en i taget, att först reflektera över själva och sedan diskutera i grupperna (Figur 3.1). Gruppens diskussion redovisades i text eller illustrationer på ett stort pappersark och som sedan samlades in (Bilaga 3). Efter genomgång av de olika bordens resultat framträder en ganska enhetlig bild kring vad som definierar ett bra strandliv, vilka utmaningar som finns för att uppnå det och vad som behövs för att övervinna dessa utmaningar. En sammanställning av de olika gruppernas svar presenteras här nedan, följt av några generella observationer.

Figur 3.1 Gruppdiskussioner vid workshop dag 1. Foto. A. Björlin (SGI).

3.1 Sammanställning fråga 1: Bra strandliv

Fråga 1: Vad är ett bra strandliv, i ditt liv, i dina barn och barnbarns liv? Hur ser ett strandområde ut i din drömvärld? Vad värderar du högst? Berätta och ge exempel!

Alla grupper lyfte liknande kvaliteter när de definierade ett bra strandliv. Stranden ska vara till för såväl människor som djur och natur. Boende i strandnära miljö ser kanske inte ut som idag utan människor bor kanske i flyttbara hus eller rentav på vattnet i flytande bostäder. Det betyder dock inte att det inte kommer finnas människor på stranden; stranden ska vara tillgänglig för alla. Det ska finnas en variation av utbud på stranden med mötesplatser, olika aktiviteter och lugna områden. Stranden ska vara ren och fri från skräp. På stranden ska det även finnas ett rikt artliv och en stor biologisk mångfald. Mer naturliga inslag som tång, sanddyner och intilliggande våtmark lyftes i flera grupper. Dessa kan även fungera som skydd mot översvämning och som reträttzoner.

3.2 Sammanställning fråga 2: Utmaningar

Fråga 2: Vilka utmaningar ser du för att nå dit?

Flertalet svårigheter lyftes, bland annat mer praktiska som brist på finansiering och lagar och regelverk. Detta kan bero på intressekonflikter samt brist på politisk vilja. Att det inte finns en stark politisk vilja kan bero på svårigheter att bedriva långsiktig planering under ett fyraårsmandat när annat samhällsbrus och mer akuta problem tar fokus från klimatfrågorna. Detta kan också handla om att engagemanget för frågan är lågt i samhället överlag, vilket i sin tur kan bero på vår oförmåga att fullt ta in informationen. Det finns forskning som visar att förmågan att ta in information om klimatförändringen dels beror på hur starkt man tror att man förstår klimatförändringen och dels på hur starkt man tror att man har upplevt den. Kan vi anpassa information utifrån detta för att väcka opinion kring frågan? Andra problem som lyftes är den om ägandeförhållanden för strandnära fastigheter samt den praktiska frågan om var vi ska bo istället om vi inte kan bo strandnära och/eller vid havet.

3.3 Sammanställning fråga 3: Övervinna utmaningarna

Fråga 3: Vad ska vi göra för att övervinna utmaningarna?

Det som krävs är bland annat tydligare lagar och regler, inte minst PBL och strand-skyddet lyftes upp som viktiga ramverk för en hållbar utveckling av kusten. Enklare regelverk för åtgärder i vatten efterfrågas. Långsiktig planering måste inledas snarast och olika finansieringsmodeller, som exempelvis en åtgärdsfond eller kompensationsystem, diskuterades. Ansvarsfrågan är dessvärre otydlig och måste lösas. För att dessa åtgärder ska kunna genomföras krävs dock mod, inte minst från politikernas sida. För att det här modet ska infinna sig krävs insikt och ökad kunskap. Detta behövs överlag i samhället och även en allmän beteende- och attitydförändring. Klimatförändringen är ett gemensamt problem och alla ska med! Krasst konstaterades att det nog kan behövas lite katastrofer med jämna mellanrum för att hålla engagemanget uppe. Det krävs också forskning som kan leda till nya, flexibla, innovativa tekniska lösningar som kan lindra problemen.

3.4 Allmänna reflektioner

Det finns en samsyn kring såväl målbilden som problemformuleringen på så sätt att alla grupper mer eller mindre enades om vad som är ett bra strandliv och vilka utmaningarna för att uppnå det kan vara. Slående var den likartade bilden av ett bra strandliv som målades upp av alla grupper; en naturlig och ren strand som ska vara till för både människor, djur och natur. Utmaningarna sträcker sig dock från det stora till det lilla, från beteendeförändringar hos människor överlag till tekniska innovationer. Det är dock ansvarsfrågan som löper som en röd tråd genom alla svar. Utan tydlig ansvarsfördelning och en vilja att lösa frågorna kommer inget att hända, inga nya lagar antas eller kompensationsystem etableras. En tydlig ansvarsfördelning kräver en stark politisk vilja vilket i nuläget saknas. Om dessa strukturella förändringar inte kommer hända inom den närmsta tiden är kanske frågan alla måste ställa sig, vad kan jag göra inom mitt mandat, och vad är mitt ansvar att driva dessa frågor.

4. Workshop dag 2 - Trelleborgs kuststad 2025

Under kustmötets andra dag hölls en workshop på temat ”Trelleborgs kuststad 2015”, planerad av SGI och Trelleborgs kommun. Trelleborg inledde med att presentera de utmaningar de står inför när kuststaden ska utvecklas. Deltagarna fick sedan diskutera tre frågeställningar relevanta för kommunen (Figur 4.1). Diskussionerna genomfördes i tio stycken grupper. Varje grupp bestod av åtta till nio personer från olika organisationer.

Nedan finns en sammanfattning av budskap och idéer som kom fram i gruppdiskussionerna. Varje grupps anteckningar finns i sin originaltext i Bilaga 4.

4.1 Sammanställning fråga 1: Coastal Squeeze - en kustzon i kläm

Fråga 1: Coastal Squeeze - en kustzon i kläm

Trelleborgs kommun har stora natur- och rekreationsvärden, samt boenden nära strandlinjen. Dessa är klämda mellan havet och jordbruksmarken.

- Hur hanterar kustkommuner denna ”Coastal Squeeze” på bästa sätt vid en stigande havsnivå och framtida erosion?
- Hur säkerställer kommuner att också naturvärden och tillgänglighet av kustremsan behålls?
- Vilka typer av stränder och andra kustavsnitt kan kustkommuner acceptera försvinner, vilka måste skyddas?
- Hur prioriteras detta på rätt sätt innan läget blir akut.
- Vilka verktyg för att skydda olika delar av kusten har vi tillgång till?
- Ska vi skydda stränderna, och har vi råd med det?

Ska vi skydda stränderna, och har vi råd med det?

Ja. Det var en stor samstämmighet om att stränderna måste skyddas, både utifrån människans perspektiv men även för att skydda och bevara ekosystemen. Det gynnar många mervärden och intäkter. Ekosystemtjänster och de ekonomiska värdena behöver belysas. Exempelvis kan strandfodring vara en bra affär om det finns badturism. Behövs det ett skifte i värderingsfrågor? ”Vi tycker det är okej att asfaltera E6 årligen, men strand-fodra har vi svårare att acceptera.”

Vad ska vi skydda?

Det fanns också en enlighet att all kust inte kan skyddas mot översvämning och erosion. Vi måste acceptera en förändring av strandzonen. Det behövs en bred buffertzonen mellan strand och bebyggelse/infrastruktur.

- Kommunen har väldigt lite friluftsmark och den som finns ligger längs med kusten. Välj ut de platser som bör behållas med hänsyn till de värden de har för medborgarna och turism.
- Naturmark och strandängar behöver skyddas. Utse reträttvägar för flora och fauna på strandängarna och planera för det.
- Jordbruksmarken kan succesivt behöva flyttas inåt eller tas i anspråk. Ska mark lösas in? Ska det finnas någon ersättning eller kompensationsystem?
- Flera bord ifrågasätter varför vi måste bo så nära vattnet. Förtäta där bebyggelse redan finns. All bebyggelse kanske inte kan skyddas. Gör en prioriteringslista.
- Dricksvattenfrågan måste säkras.
- Ta hänsyn till säkerhet och att inte strypa räddningsvägar.

Hur ska vi skydda stränderna? Vilka verktyg finns?

Strategisk planering:

- Utnyttja översiktsplaneringen och få med medborgarna. Hantera avvägningar. Genom aktualiseringsprocessen vart fjärde år kan strategin ändas.
- Sätt upp miljömål och delmål.
- Planera skydden rätt. Hårda skydd på något ställe förstör på annat ställe. Det behövs långsiktig tänkande med klimatanpassning.
- Inventera de stränder som finns – om det finns tio områden av typ A och men endast två områden B, offra någon A.
- Förenkla att ta sig till havet från bostadsområden som inte ligger vid havet.
- Det behövs politisk samsyn.

Förslag på praktiska lösningar:

- Följ de naturliga förutsättningarna, vi måste arbeta med naturen. Titta på alternativ till strandfördring och hårda kustskydd.
- Restaurera och återskapa meandring i vattendrag samt skapa strövområden längs dessa meandringar. Det bidrar även till biologisk mångfald.
- Plantera ålgräsängar.
- Väg 9 kan utgöra ett skydd som förstärks, då den ligger på gamla Järavallen, samt häva byggrätten söder om väg 9.
- Var rädd om växterna t.ex. var soptunnor placeras (vilket påverkar människors rörelsemönster). Bilar på stranden påverkar.
- Välj lämplig metod för strandstädning som gynnar biologisk mångfald och det skydd som stranden och dynerna ger.
- Tång från badstränder kan läggas som en vall, som skyddar naturområden.
- Kan tillstånd vid privat inhägnad prövas mer restriktivt?
- Kan ett system införas där fastighetsägare bygger i riskområden och tar risken själv, och där kommunen avsäger sig sitt ansvar?

Ekonomiska aspekter:

- Svårighet är att ha rådighet över den mark kommunen inte äger.
- Om jordbruksmark behöver tas i anspråk eller förloras, ska marken lösas in? Ska det finnas någon ersättning eller ett kompensationsystem?
- Kan det finnas behov att återinföra förköpsrätt eller expropriering?
- Gör strategiska markinköp.
- Inför ”klimatförsäkring”. Jmf Holland där alla bidrar till att bygga och underhålla, vallar. Eller använd VA-taxan.

Kunskapsunderlag:

- Kunskapsunderlag är nödvändigt för bra beslut, t.ex. djupdata.
- Utred förändring av ekosystemtjänster p.g.a. havsnivåhöjning.
- Uppföljning och övervakning av kusten och åtgärder behövs för att öka kunskapen och möjliggöra en adaptiv förvaltning.

Kunskapsspridning:

- Folkbildning för allmänheten.
- Engagerade medborgare som kan sätta press på politikerna.

Figur 4.1 Diskussionsunderlag vid workshop dag 2 om Trelleborgs kuststad. Foto. A. Björlin (SGI).

4.2 Sammanställning fråga 2: Juridiska utmaningar i kustområden

Fråga 2: Juridiska utmaningar i kustområden

Det finns gamla, fortfarande gällande detaljplaner och byggrätter i kommunerna. Dessa antogs ibland innan diskussionerna om klimat och havsnivåhöjningar blev aktuella.

- a) Hur bör en kustkommun förhålla sig till detta så att nödvändiga åtgärder kan göras och byggnationer sker på lämpligaste plats?
- b) Vilka lösningar finns i andra kommuner och andra länder?

Gör om detaljplanen

Alla grupperna var eniga om att många detaljplaner borde upphävas och revideras. Men samtidigt inser de flesta också svårigheten med detta. Därför diskuterades olika angreppssätt och alternativa lösningar:

- Gör en tydlig viljeinriktning från politiken.
- Översiktsplan kan bli ett större verktyg. Fastställ strategi i översiktsplan och bestäm där vilka detaljplaner som behöver ändras eller tas bort. Omvandla sådana områden som idag redan omfattas av hårdgjorda ytor, t ex industri, till områden för ny bebyggelse, istället för att skapa nya hårdgjorda ytor. Förtäta, bygga på höjden, arbeta med avrinningsområden (se mer fråga 1 och 3).
- Länsstyrelserna kan ställa krav men bör även fungera som rådgivare i ett tidigt skede.
- Inför att byggrätter ska aktualiseras och byggnation avslutas inom ett antal år, samt att nytt tillstånd inte bör medges i riskområden.
- Varna med ”röd flagg” för bygglov i vissa områden. Kommunen kan informera dessa fastighetsägare om ansvarsfrågor, risker och kontakter. Det bör vara tydlig att fastighetsägaren får stå för kostnader som skyfall m.m. kan medföra i framtiden. Det måste också finnas tydlig information om att fastighetsägaren inte ”får ta saken i egna händer” och lösa problemet själv, varför detta inte är bra, samt se över vilka alternativ som finns.
- För att göra en korrekt detaljplan måste expertis och grundlig kunskap finnas.
- Att förlora bygg rättigheten är bl.a. en ekonomisk fråga. Kan inlösen fungera? Kanske via försäkringsbolagens premier eller kommunernas försäkringsbolag? Förläng kommunernas skadeansvar - om detaljplaner ändras så kostar det. Andra finansieringsförslag: via skatteintäkter, bygglovsrätter, dagvattentaxa.

Lösningar i samverkan med andra; lösningar på lokal, regional och nationell nivå

Kommunen har inte möjlighet att lösa alla frågor på egen hand utan fler aktörer behöver vara en del av lösningen:

- Det behövs bättre statlig samordning samt samordning med grannkommunerna. Vissa frågor behöver lyftas till Boverket.
- Det är en lång process att göra om detaljplaner. Det sker mycket överklagande. Ska man få överklaga hela vägen eller kan det göras på annat sätt?
- För vissa frågor behövs nationella direktiv som kommunerna kan förhålla sig till t.ex. riksintresse jordbruksmark. Behöver miljölagstiftningen bli tuffare?
- En nationell klimatanpassningsstrategi måste tas fram. Den behöver skalas ner till regionala förhållanden.
- Det behövs en lösning så att kommunerna slipper tävla om skattecronorna.
- Börja med att ta upp alla intressen. Respektera varandra, reflektera, kommunicera.

Exempel på lösningar

- Ystad och Skurup har testat att ta bort byggrätter. Resultatet har varierat. En gemensam erfarenhet är att information till berörda är oerhört viktigt.
- I anteckningarna i bilaga 4 finns fler exempel från Laholm, USA, England, Tyskland, Holland, Belgien, Danmark, samt Skogsindustrin, på hur juridiska utmaningar lösts.

4.3 Sammanställning fråga 3: Stadsperspektivet vid kust och åmynning

Fråga 3: Stadsperspektivet vid kust och åmynning

Hur kan stadsperspektivet vid kust och åmynning utvecklas?

- a) Hur kan staden utvecklas nära vatten på ett bra sätt för att hantera stormar, höga vattenstånd, höga flöden i ett förändrat klimat, och samtidigt vara attraktiv och tillgänglig?
- b) Hur kan vi planera och bygga för att ge plats för och ta vara på vatten? Hur planerar en kommun bäst för det?
- c) Vilka verktyg finns för att säkerställa att det inte blir översvämningar? Allt ifrån kajkanter till ekologiska zoner så som våtmarker, och tvåstegsdiken, eller uppströmsarbeten i avrinningsområden.

Det var en stor enighet bland alla grupper om att vattnet behöver få ta plats och att det behövs naturanpassade gröna/blå lösningar för att hantera översvämningar till följd av höga vattenstånd, skyfall och höga flöden. På följande sidor summeras förslag på lösningar och verktyg som diskuterades under workshopen:

Uppströmsarbete i avrinningsområdet

Översvämning orsakad av vatten i bäckar och åar behöver hanteras. Samarbete med kommuner uppströms behövs, där bl.a. vattenråd kan utnyttjas. Bromsa upp vatten från diken och åar, och skapa infiltrationsmöjligheter, innan det når staden. Meandra åar t.ex. Ståtorpsån, skapa våtmarker, tvåstegsdiken etc. Gör mysiga promenadstråk från åmynning till odlingslandskapet.

Härma naturen

Naturliga och ”gröna” lösningar kan i längden blir mer kostnadseffektivt genom att de är mer underhållsfria och ”läker sig själv”. Skapa svämplan och översvämningssytor, breda stränder, meandra vattendrag etc. Skapa mjuka lösningar i kombination med hårda.

Bevara, utnyttja och relegera marken på lämpligt sätt

Vissa delar av kusten måste lämnas till naturens gång. Bevara havsnära områden och bygg på redan exploaterad mark. Planera för vart vattnet ska ta vägen. Tillåt översvämning på vissa ytor där vattnet kan få längre uppehållstid, t.ex. parker, P-platser, cykelbanor. Styr vattnet så att det översvämmar på förutbestämda platser. Skapa ytor som möjliggöra infiltration i marken och reglerar vilka ytor som hårdgörs. Förbjud markägare att stensätta hela tomten i utsatta områden. Markplanering behöver komma in tidigt i planeringsprocessen! Planera infrastruktur rätt.

Skapa en hållbar och attraktiv dagvattenhantering

Skapa öppna gröna lösningar, t.ex. dagvattenkanaler, dammar/våtmarker. Det är viktigt att lösningarna är attraktiva och skapar mervärden. Dimensionera för mer extrema situationer.

Skapa nya värden, multifunktionalitet och flexibla lösningar

Att skapa grönytor, promenadstråk längs åar och på vallar, attraktiva dagvattenlösningar är några exempel på hur värden kan skapas. Det behövs flexibla lösningar och beslutsmetoder eftersom kunskapen är osäker. Eftersträva ett adaptivt förhållningsätt och våga testa nya saker. Skapa lösningar som tål översvämning t.ex. undervåningar i byggnader som tål översvämning, men se till att säkra samhällsviktiga funktioner och ta hänsyn till andra säkerhets- och tillgänglighetsaspekter. Anpassa bygghöjd och strand/kajkanter vid projekt och renoveringar. Tydliggör säkerhetsnivåer i översiktsplan.

Tekniska lösningar

Spana internationellt och inspireras av andra länder. Skapa en teknikworkshop för idéer. Det finns sätt att bygga slänter/kajkanter så att vågor inte slår över. Det finns även mobila skydd och sätt att stänga åmynningar.

Kunskapsunderlag

Det behövs ett bra kunskapsunderlag att stå på. Utredningar behöver göras, t.ex. för infrastruktur och skyfallskartering. Verktyg behövs för modelleringar av vattennivåer och flöden.

Kunskapshöjning

Det behövs en öppen diskussion och medborgardialog för att höja den allmänna kunskapen. Förståelsen behöver öka för att förstå och kunna diskutera val av olika lösningar. Kunskapshöjning behövs hos alla (privatpersoner, företag, lokala och regionala myndigheter m.fl.). Visa på nyttor t.ex. att gröna lösningar kan ge lägre kostnader. ”Klimatdeklaration” av fastigheter skulle kunna bidra till kunskapshöjning.

Processen

Planering- och beslutsprocessen tar lång tid där ofta flera intressen står i konflikt. En lösning kan vara att ha en *samordnare* för att jämkla mellan olika intressen för att komma framåt. Flera frågor är svåra att lösa på lokal nivå utan behöver lyftas till regional och nationell nivå. En sådan samordnare kan även användas för att jämkla mellan regionala intressen

Exempel på lösningar

Flera goda exempel på lösningar från andra städer och områden nämndes under diskussionerna (se mer i bilaga 4), exempelvis från Sölvesborg, Båstad, Kungsbacka, Köpenhamn, Holland, Belgien, USA, samt Nissan.

Bilagor

1. Program Kustmöte 2017

Program

Onsdag 13 september

11:30 Lunch

12:30 Registrering

13:00 Välkomna till Trelleborg och Kustmöte 2017

[Torbjörn Karlsson](#), *Trelleborgs kommun*
[Åsa-Britt Karlsson](#), *SGI*

Sveriges Kommuner och Landstings ställningstagande och fortsatta arbete med klimatanpassning
[Gunnar Hedberg](#), *SKL*

Kustplanering med blicken framåt

- Trender inom kustforskning - internationella perspektiv
[Björn Almström](#), *LTH/TVRL*
- Dimensionerande havsnivåer i ett förändrat klimat
[Signild Nerheim](#), *SMHI*
- Etiska aspekter i samband med anpassning till stigande havsnivåer
[Anna Wedin](#), *KTH*

15:00 Fika

• Gruppdiskussioner

Tema: Hur kan kusten anpassas till ett förändrat klimat?

Myndighetsnätverket stranderosion

Aktuell information
Boverket, Naturvårdsverket, MSB, Havs- och vattenmyndigheten, SGU, SMHI, SGI, Sjöfartsverket, Trafikverket

17:30 Slut för dagen

19:15 Samling till middagen

Program

Torsdag 14 september

09:00 Summering av dag 1

Lösningar och underlag för kustplanering

- Tillsynsvägledning avseende översvämningsrisker
[Anders Rimne](#), *Boverket*
- Utmaningar för Falsterbonäset i ett förändrat klimat
[Anna Möller/Per Juhlin](#), *Vellinge kommun*
- Aktuella planeringsprojekt i hamnnära läge. Planering- och genomförandefrågor
[Marie-Christine Svensson/ Ylva Hammarstedt](#), *Mörbylånga kommun*

10:15 Fika

- Trelleborgs utveckling som hållbar kustkommun
[Lina Wedin Hansson](#), *Trelleborgs kommun*

Workshop

Tema enligt ovan

Summering och avslutande kommentarer, utvärdering

12:30 Lunch

13:30 Studiebesök

Bussexkursion till lokaler i Trelleborgs kommun

16:00 Avslutning

2. Deltagarlista Kustmöte 2017

Namn	Företag	Ort
Ammy Göransson	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Anette Björlin	Statens geotekniska institut	Stockholm
Anitha Ljung	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Anna Hedenström	Sveriges Geologiska Undersökning	Uppsala
Annika Hansson	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Ann-Mari Lindberg	Kristianstad kommun	Kristianstad
Bengt Olsson	Kristianstads kommun	Kristianstad
Birgitta Lanér Sjöström	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Bo Jönsson	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Carlos Paradis	Ramböll	Malmö
Cathrine Ek	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Charlott Stenberg	Länsstyrelsen Skåne	Malmö
Christer Bergkvist	Länsförsäkringar Blekinge	Karlskrona
Christin Eriksson	DHI Sverige AB	Göteborg
Daniel Jern	Ramböll Sverige AB	Malmö
David Lamppu	Länsförsäkringar Skåne	Malmö
David Tufvesson	Simrishamns kommun	Simrishamn
Elisabet Lindberg	Helsingborgs stad	Helsingborg
Elisabeth Magnusson	Sveriges geologiska undersökning	Lund
Emil Samnegård	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Eva Granstedt	Naturskyddsföreningen Trelleborg	Trelleborg
Geraldine Thiere	Ängelholms kommun	Ängelholm
Gunnar Svensson	Tyréns AB	Malmö
Gunnel Dymling	Helsingborgs kommun	Helsingborg
Gunnel Göransson	Statens geotekniska institut	Göteborg
Gunvor Petersson	Sveriges Naturskyddsförening	Mellbystrand
Hanna Kowalczyk	Malmö Stad	Malmö
Hanne Romanus	Länsstyrelsen Skåne	Malmö
Hans Fotmeier	Sjöfartsverket	Norrköping
Hans Hanson	Lunds Universitet	Lund
Hans Lilja	Trelleborgs kommun	Trelleborg

Henrik Djerv	Länsstyrelsen Skåne	Malmö
Ingemar Lundström	Båstads kommun	Båstad
Ingrid Gårlin	Statens geotekniska institut	Linköping
Jesper Persson	Kristianstads kommun	Kristianstad
Johan Helgeson	Vellinge kommun	Vellinge
Johan Litsmark	Länsförsäkringar AB	Stockholm
Kristina Blenow	Sveriges lantbruksuniversitet	Alnarp
Kärstin Malmberg Persson	Sveriges geologiska undersökning	Lund
Lars Johansson	Ramböll Sverige AB	Malmö
Lars Kristiansson	Mellbystrands Uthyrning	Laholm
Lennart Sorby	Havs- och vattenmyndigheten	Göteborg
Lina Hellström	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Lisa Dieckhoff	Vellinge kommun	Vellinge
Magnus Wallon	Naturskyddsföreningen Trelleborg	Beddingstrand
Malena Kjellstrand	SLU (studerande)	Alnarp
Margareta Lindgren	Laholms kommun	Laholm
Margareta Nisser-Larsson	MSB	Karlstad
Maria Adolfsson	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Marie Eriksson	Båstad Kommun	Båstad
Mattis Ripsköld	Naturskyddsföreningen Trelleborg	Trelleborg
Michael Sjöland	Kristianstads kommun	Kristianstad
Mona Skoog	Ystads kommun	Ystad
Nina Schwab	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Olof Persson	Sweco	Malmö
Patrik Cederleuf	Halmstads kommun	Halmstad
Paul Frogner Kockum	Statens geotekniska institut	Malmö
Per Danielsson	Statens geotekniska institut	Göteborg
Per Lagerström	Sjöfartsverket	Trollhättan
Per Vallbo	Länsförsäkringar Göinge-Kristianstad	Kristianstad
Per-Arne Johansson	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Pär Holmgren	Länsförsäkringar	Stockholm
Pär Persson	Länsstyrelsen Skåne	Malmö
Richard Åkesson	Höganäs kommun	Höganäs

Sara Andersson	Clinton Marine Survey	Göteborg
Sofia Åström	SMHI	Västra Frölunda
Sofie Hansen	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Sofie Schöld	SMHI	Norrköping
Sonny Modig	Kristianstads kommun	Kristianstad
Sten Björk	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Sten Blomgren	DHI Sverige AB	Malmö
Susanna Gelin	Clinton Marine Survey	Göteborg
Sven Nilsson	Kristianstads kommun	Kristianstad
Tomas Holmquist	Sjöfartsverket	Norrköping
Tomas Tigerschiöld	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Tommy Danielsson	Kristianstads kommun	Kristianstad
Tony Fagerberg	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Åsa Cornander	Lomma kommun	Lomma
Åsa Sjöström	SMHI	Norrköping
Åsa-Britt Karlsson	Statens geotekniska institut	Linköping

Föreläsare

Namn	Företag	Ort
Anders Rimne	Boverket	Karlskrona
Anna Möller	Vellinge kommun	Vellinge
Anna Wedin	Kungliga tekniska högskolan, KTH	Stockholm
Björn Almström	Lunds tekniska högskola	Lund
Gunnar Hedberg	SKL	Uppsala
Lina Wedin Hansson	Trelleborgs kommun	Trelleborg
Marie-Christine Svensson	Mörbylånga kommun	Mörbylånga
Per Juhlin	Vellinge kommun	Vellinge
Signild Nerheim	SMHI	Göteborg
Ylva Hammarstedt	Mörbylånga kommun	Mörbylånga

3. Anteckningar från gruppdiskussioner

Workshop dag 1: Hur kan kusten anpassas till ett förändrat klimat?

Nedan finns anteckningar från alla grupper (bord 1 – 10) med originaltexter.

Bord nr.	Fråga 1:	Fråga 2:	Fråga 3:
	Vad är ett bra strandliv? I ditt liv, i dina barn och barnbarns liv? Hur ser ett strandområde ut i din drömvärld? Vad värderar du högst? Berätta och ge exempel!	Vilka utmaningar ser du för att nå dit?	Vad ska vi göra för att övervinna utmaningarna?
1	<ul style="list-style-type: none"> - Naturlig strand - Inga hus, bilar - Människor bor någon annanstans - Lätt att ta sig till stranden, tillgänglighetsanpassat - Alla stränder är naturreservat - Hållbart företagande - Tång - Inget skräp såsom plast, snus, fimpas - Fåglar, musselskal - Bra badvatten - Drakflygning, surfing - Strand och människa i symbios 	Värdeavvägningar/olika intressen	<ul style="list-style-type: none"> - Stärka strandskyddet - Begränsa exploatering - Innovationer behövs - Byggnader på rätt ställen - Kanske återställa tidigare "synder" - Gör om, gör rätt - Vi människor måste vara mer flexibla - Helhetstänkande krävs - Folkbildning – nationell nivå krävs, "Anslagstavlan"
2	<ul style="list-style-type: none"> - Snygg, ren, prydlig strand - Vi kan se havet - Vacker utsikt - Bevuxen strand - Varierad - Mötesplatser - Lugna områden - Byggnader på naturliga höga punkter - Byggnader i havet - Spar jordbruksmark 	<ul style="list-style-type: none"> - Finansiering - Tekniska lösningar, förebyggande metoder, t.ex. i havet - Utmaning att "våga säga nej" - Politisk vilja, att skapa en samlad väg - Politiker behöver kunna ta oönskade beslut - Fastighetsägare – hur ska de kompenseras 	<ul style="list-style-type: none"> - Insikt - Beteendeförändring på alla nivåer - Strukturell förändring, t.ex. lagar - Ansvarsfrågan måste lösas, vissa statliga direktiv behövs - Åtgärdsfond
?	<ul style="list-style-type: none"> - Bred sandstrand med fin sand - Naturligt utvecklade strand - Tillgänglighet - Ren strand, rent vatten - Horisonten - Vindens rike och vågorna som rullar in. Reservat som skyddar låglänt natur. Men vad händer när havet stiger? Och strandängarna ligger under ytan? - Bo i båt? 	<ul style="list-style-type: none"> - Olika syn på vad som är en acceptabel risknivå - Lagar/regler - Pengar/budget - Engagemang - Kunskap 	<ul style="list-style-type: none"> - Dynamiska reservat? - Mindre plast på stranden

?	<ul style="list-style-type: none"> - Tillgänglighet – erosion och vattenstånd kan påverka denna (allemansträtten) - Kvalitet i vatten och strand 	<p>Lagstiftningen</p> <p>Anpassas istället för att söka dispens</p> <p>Staten bör gå in och stödja kommunerna i deras kustskyddsplanering både ekonomiskt och juridiskt</p> <p>Staten bör ge tydligare riktlinjer för bebyggelse i kustzonen</p>	<p>Reträtt</p> <p>Vi har relativt liten area som är hotad av stigande havsnivåer</p> <p>Husägare får ha kvar sina byggnader men kommunen investerar inte mer där</p>
5	<ul style="list-style-type: none"> - Sol & bad - Rent vatten, ren strand - Stränder ungefär som idag - Idrott och lek - Naturlig miljö - Sanddyner, klitter - Restaurang, servering - Glass - Rent hav med mångfald - Rikt fiske - Brygga – lång och jättestor - Vågkraftsenergiområde - Alla hus utanför riskzon för översvämningssområde - Tillgängligt för alla – strandskyddet - Hundbad - Nakenbad - Inte för mycket vattensport överallt 	<p>Brist på finansiering av åtgärder</p> <p>Vi förstår inte riktigt vilka värden som går förlorade om vi inte gör något</p> <p>Att ta klimatfrågorna på allvar</p> <p>Klimatförändrings-förnekare</p> <p>Fördelning mellan stor och liten kommun</p> <p>Klimatarbete: jämför med krisberedskap</p> <p>Engagerade medborgare</p>	<p>Framtidens människor har ett annat förhållningssätt och är mer rädda om natur- och miljövärden</p> <p>Ansvarskännande politiker har fattat bra beslut</p> <p>Klimat och miljöfrågor ska prioriteras av ledningen</p> <p>Lite katastrofer med jämna mellanrum</p> <p>Byggnader som tål översvämningar</p> <p>Pengar</p> <p>Mer forskning</p> <p>Information</p> <p>Enklare regelverk för åtgärder i vatten</p>
6	<ul style="list-style-type: none"> - Var hamnade ni i era tankar? - Flytande öar, i atlanten, hus på pålar, odla på fasader - Vågbrytare vid stranden - Hamnade i barndomsorten där de gamla husen var borta. Modulära hus som går att flytta in där det behövs, vid jordbruk, vid havet. - Hus med hjul, eller med höjsänkbara hus - Översvämmade områden, såg rester från gamla landområden som stack upp ur vattnet, - Barn som lekte, rent och fint, utbildning i naturen, - Hus på pålar, drömstrand, - Fria stränder, ingen bebyggelse, enda infrastruktur hamnar - Aktiv rekreation, djurliv, fåglar som sjunger - 50m bred strand - Planering för reträttytor - Rent 	<p>Tid till acceptans för att dra sig tillbaka</p> <p>Finansiering</p> <p>De som borrar i norr kanske inte vill finansiera problemen i söder</p> <p>Hantering av befintliga fastigheter som ligger i riskzonen</p> <p>Sekundära konsekvenser, konsekvenser som man inte kan förutse</p> <p>Brist i förmågan att se helheten</p> <p>Ändamålsenlig kommunikation så att vi får en beredskap. Kommunicerar t ex FoU-resultat så att det blir nyttiga. Måste kunna få tag på information och förstå. Två viktiga faktorer är i) <u>hur starkt man tror att man förstår klimatförändringen</u> och ii) <u>hur starkt man tror att man har upplevt den</u> (detta är vad som framkom i en forskning bedrivna vid SLU, Kristina Blennow). Syftar till att få insikt (det är det som gör att kommunikationen blir ändamålsenlig). En</p>	<p>Kommunikation – ändamålsenlig kommunikation</p> <p>Planera långsiktigt. Kan vi blicka längre än 2100?</p> <p>Få en förståelse.</p> <p>Ofta krävs det att man själv har upplevt en händelse för att verkligen förstå dess innebörd. Om upplevda händelser ökar förståelsen kanske man kan ”hjälpa dem att uppleva”. Finns ofta en större beredskap där man upplevt händelser än där man inte upplevt.</p> <p>Kan media hjälpa till?</p> <p>Nya former av ägande? Kan man bo mer dynamiskt?</p> <p>Kan man visa på positiva värden som fås vid olika åtgärder i stället för att bara prata om problemen?</p>

		<p>brist i riskuppfattning. Bristande insikt. Hur få till en insikt på alla plan, även hos allmänheten? I Sverige där vi har strukturer, pengar, och institutioner för att kunna anpassa sig borde vi redan ha kunnat anpassa oss, medan länder med sämre strukturer, pengar, och institutioner inte har anpassat sig lika väl. Men det är tvärtom. Varför? Beror det på hur information förmedlas?.</p> <p>Annat samhällsbrus som tar över klimatfrågorna</p> <p>Tilliten till staten är kanske för stor för att förstå det egna ansvaret och ta frågan på allvar</p> <p>Vallar/åtgärder kan ge falsk trygghet</p>	
7	<ul style="list-style-type: none"> - Bra bad - Sola - Tillgänglig strand för alla - Låg exploatering - Artrik - Biologisk mångfald - De naturliga processerna får fortgå - Tillåta våtmarker - Restaurera och återskapa ekosystem - Plats för rekreation - Tillräckligt utrymme - Tillgänglig med cykel, till fots - Trygg och säker 	<ul style="list-style-type: none"> - Bryta strukturer, exempelvis infrastruktur och fastighetsindelning - Bristande kunskap - Ägoförhållanden - Intressekonflikter, t.ex. lugnt och skönt gentemot extremsport - Långsiktig planering - Urbanisering - Olika syn på rekreation 	<ul style="list-style-type: none"> - Samarbete - Höja medvetenheten, öka kunskapen - Komplettera strandskyddet med klimatskydd - Förlänga kommunernas ansvarstid (bygglov)
?	<ul style="list-style-type: none"> - Rent hav - Orörda stränder, naturen ska få lats och utrymme - Mötesplatser - Stranden ska vara till för alla 	<ul style="list-style-type: none"> - Strandnära bebyggelse - Börja säga stopp - Befintliga detaljplaner - Om man ska flytta från kusten, vart tar man vägen då? - Ska man skydda sig? - Kan man anpassa sig till att bo med/i/på vatten? 	<ul style="list-style-type: none"> - Kreativa lösningar - Flyttande bostäder - Flyttbara bostäder - Börja nu, alla ska med! - Tydlig ansvarsfördelning - Forskning, satsning på nya tekniska lösningar - Riskmedvetenhet, alla ska med! (Medborgare, politiker, alla)
9	<ul style="list-style-type: none"> - Tillgänglighet – För vem? - För alla men kanske inte allt på samma strand. Vissa stränder mer för allmänheten, vissa speciella, t.ex. mer ”naturliga”, ”lantliga” - Djur och växtliv – gångar, begränsad förstörelse - Nära samhälle – lite lantlig miljö - Naturliga skydd, exempelvis våtmark och sand mellan hav och bebyggelse 	<ul style="list-style-type: none"> - Lita på framtiden – 100 år och sen ge ansvar till nästa generation. Funkar det? - Beteendeförändring krävs – förändra synen på vart man vill bo 	<ul style="list-style-type: none"> - Inte låsa sig vid samma lösningar – olika landskap har olika förutsättningar och kräver olika lösningar - Mod! Behövs förändring i dagens planering - Hus som ligger felplacerade får flyttas – tuffare och modigare beslut krävs - Kustplan - Upphävande av äganderätten – vänj folket och väck

	<ul style="list-style-type: none">- Behöver utrymme, inte för trångt eller för mycket folk- Behövs variation av människor och arter		<ul style="list-style-type: none">- intresse. Det är ett problem och VI ska lösa det- Upprättande av planer som följs- Tålamod – dra inte iväg på för höga växlar- Har vi inte byggt än, bygg inte- Kompensationssystem- Förebyggande tänkande i större utsträckning än idag
--	--	--	---

4. Anteckningar från gruppdiskussioner Workshop dag 2: Trelleborgs kuststad 2025

Nedan finns anteckningar från alla grupper (bord 1 – 10) med originaltexter. Fullständig text för frågorna finns i Kapitel 4.

Fråga 1 - Coastal Squeeze - en kustzon i kläm

Bord 1

- a) Strand-/sandbyggare, sand på sand. Bästa affären om det finns badturism.
- Lägg på sand med 3 års mellanrum
 - När havet översvämmar
 - Biomassan ökar om stranden byggs flack (400m) (ref. H. Hansson, Lth)
- b) Måste vi behålla kustremsan?
- c) Välj ut de platser man vill behålla med hänsyn till rekreation /ekosystemtjänster. Rent ekonomiskt kan man inte retirera. Kostar bara pengar. Måste skapa nya värden. Där man kan låta erosionen pågå skall man göra detta.
- d) Det går endast att prioritera en liten del av kusten? Här måste man hitta lösningar som skapar värden. Resten ska man låta översvämna och låta naturen ha sin gång.
- Överkommunal kustmyndighet behövs för prioriteringar.
- Små återkommande katastrofer behövs för att hålla frågan vid liv.
- Svårigheter att låta naturen retirera, det finns ingen plats. Därför behöver även strandängar skyddas
- e) Höj marken för all bebyggelse.
- f) Klart vi har råd, pengar finns. Vi har inte råd att inte låta bli. Vi tycker det är ok att asfaltera E6 årligen, men strandfodra har vi svårare att acceptera.

Bord 2

- a) Det vi gör nu måste hålla länge. Säkerställa buffertzonen! Bred buffertzona mellan strand & bebyggelse. Strandfodring.
- b) Planerad reträtt av naturmark. Går det, finns förutsättningar? Alt. Liknande habitat, t.ex. sanddyner.
- Strandstädning:
- Ystad: Testa metoder för att skapa nya dyner, t.ex. manuell strandstädning.
 - Laholm: strandstädningen skapar en livlös strand t.ex. musslor som tas bort, påverkar fågellivet. (kommentar från Naturskyddsföreningen)

Var rädd om växterna. Var placeras t.ex. soptunnor (vilket påverkar människors rörelsemönster). Bilar på stranden påverkar!

Tång från badstränder som läggs som en vall, skyddar naturområden.

- c) Ystad utreder förlust av ekosystemtjänster p.g.a. havsnivåhöjning. Ystad låter dessa (N2000, m.m.) områden vara, gör inga åtgärder nu.
- d) -
- e) Finansiering som verktyg:
 - 1) "Klimatförsäkring". Alla betalar till sitt vattenråd för att bygga & underhålla, vallar (jmf. Holland).
 - 2) Använd VA-taxan.

Tillgängliga dataunderlag nödvändiga som exempelvis djupdata (jmf. SjöV projekt & ansökan om medel)

Uppföljning och övervakning av kusten.

Bord 3

- Strandskyddet måste klimatanpassas och därför göras mer detaljerat för erosionskänsliga stränder.
- Allt kan inte skyddas! Gör en prioriteringslista! All bebyggelse kanske inte kan skyddas!
- Kan man bygga ut i havet? Ta hänsyn till säkerhet och inte strypa räddningsvägar. Bygg inte öar! Ha landförbindelse.
- Hårda skydd på något ställe förstör på annat ställe.
- Svårighet är att ha rådighet över den mark kommunen inte äger.
- Väg 9 kan utgöra ett skydd som förstärks, ligger på gamla Järavallen, häva byggrätten söder om väg 9.
- Folkbildningsfråga för allmänheten.
- Dricksvattenfrågan måste säkras!

Bord 4

- Åarna är lösningen. Översvämning, rekreation, övergödning, biologiskmångfald.
- Staten skulle behöva gå in med tex buffertzoner, 5 meter i Danmark.
- Strategiska markköp
- Engagerade medborgare som kan sätta press på politikerna
- Lösningar inom staden för översvämningar, grönare stad.

Bord 5

- Utse reträttvägar för flora och fauna på strandängarna och planera för det.
- Arbeta med våtmarker ”högre upp” i systemen.
- I Vellinge är fokus på bebyggelse, naturen får klara sig själv än så länge.
- Stränderna ska skyddas. De gynnar många mervärden och intäkter.

Bord 6

- a) Förtäta där bebyggelse redan finns.
- b) Har väldigt lite friluftsmark och den som finns ligger längs med kusten. Tillåter inte bebyggelse nära stranden.

Återskapa meandring. Skapar strövområden längs dessa meandringar. Bevara dessa områden.

- c) Kustlinjen kommer ändras, måste accepteras. Succesiv förändring. Jordbruksmarken behöver också succesivt flyttas inåt. Ska man lösa in marken? Ska det finnas någon ersättning? Hur resonerar LRF? Kanske blir en fråga om ersättning först när det blir myndighetsbeslut.
- d) -
- e) Diskussion kring förköpsrätt. Kanske kan vara en lösning att återinföra den. Expropriation? Kanske kan vara en lösning i vissa sammanhang.

Bord 7

- a) Se på de naturliga förutsättningarna.
- b) Miljömål, delmål.
- c) Följ de naturliga förutsättningarna, vi måste arbeta med naturen.
- d) Samhällsplanering.
- e) Strandfodring, politisk samsyn.
- f) Belys de ekonomiska värdena.

Bord 8

- a) Vi får acceptera en förändring av strandzonen och strandfodra lokalt där det är möjligt.
- b) Privat inhägnad där tillstånd prövas mer restriktivt – strandfodring, invallning + naturanpassade erosionskydd.
- c) Mark med lågt ekonomiskt intresse.
- d) Översiktsplanen – här ange eller peka ut områden av lägre ekonomiskt intresse.
- e) Se b).
- f) Ja.

Bord 9

- a) Stora problem är befintlig struktur → Bör lämna mellanrum mellan strand och infrastruktur.
→ Olika förhållanden i olika kommuner. Platsspecifika lösningar.
→ Kompensationssystem om saker flyttas till jordbruksmark.

Planera i) Var ska man skydda, ii) Var ska det få gå fram. Strategisk planering med bra kunskapsgrund.

”På egen risk”-system. Kanske bättre? Ett system där det görs en bedömning, och kommunen får lov att avsäga sitt ansvar, utan det är på egen risk.

- b) Håll avstånd.

Där det finns väg eller bebyggelse → säkerställ naturvärdet genom att kanske skicka dit strand (strandfordring)

- c) De stränder som dels har ett värde för medborgare och turister, och släppa naturområden (ur ett kommunalt perspektiv).

Inventera vad man har för stränder – 10 st A och 2 st B → offra någon A. Strategisk planering! Utredning.

- d) Kommunen måste jobba med frågan konstant och inte enbart efter någon storm.
e) Översiktlig planering (kan hantera avvägningar) – få med medborgare + ska aktualiseras vart fjärde år. Antingen bra strategi från början eller faktiskt utföra uppdatering.
f) Ja! Frågan är hur, vilka?

Bord 10

- a) Bevara befintlig strand i mesta möjliga mån genom att t.ex. plantera ålgräsängar. Titta på alternativ till strandfordring och hårda kustskydd.
b) Alla vill ha tillgång till hav och kust men måste vi bo där? Det går att göra kusten tillgänglig utan att bygga bostäder.

Förenkla att ta sig till havet från bostadsområden som inte ligger vid havet.

Fråga 2 - Juridiska utmaningar i kustområden

Bord 1

- Gör om detaljplan. Konflikt ägande – bindande rätt. Svår fråga.
- USA: helt annan lösning. Självreglerande system. Inga lån i banken.
- Fler aktörer bör vara del av lösningen.
- England: befintliga ägare får ersättning av försäkringsbolag. Men när fastigheten byter ägare är det stop. Konsekvens – osäljbara fastigheter.

Bord 2

- Jämför klimatanpassningsutredningens förslag.
- Ystad har erfarenhet och testat: I ett samråd föreslogs att alla byggrätter tas bort. Skapade uppror. Kommunen fick ta tillbaka. Behov för att kunna genomföra något sådant: Kunskap och insikt hos medborgarna.
- ”Röd flagg” för bygglov i vissa områden. Svårt att hantera juridiskt, men kommunen kan informera fastighetsägaren. Ystad kommun informerar om ansvarsfrågan, risker och vem de kan kontakta.
- Laholm: Nya hus höjs upp.

Bord 3

- Översiktsplan kan bli ett större verktyg.
- Det behövs en ”statlig översiktsplan” i form av nationella direktiv som vi kan förhålla oss till i kommunen. Men, det är svårt för staten att detaljstyra eftersom kommunerna kan sina områden bäst.
- Nationell klimatanpassningsstrategi måste tas och måste skalas ner till Skånes förhållanden.
- Länsstyrelserna kan tvinga kommunerna hur man ska agera? Lst bör istället fungera som rådgivare i ett tidigt skede.
- Vi bygger inte mer söder om väg 9!
- Alla behöver inte kunna bo i Trelleborgs kommun, vi ska inte bygga mer!
- Höj upp vägen på Järavallen så den blir ett bra skydd mot den värdefulla jordbruksmarken.
- Skåne blir en kommun, så att de skånska kommunerna slipper tävla om skattecronorna. Då kan vi peka ut var vi ska *bo, odla* och ha *natur*.

Bord 4

Man kommer ingen vart. Stor fråga.

- Man har möjlighet att häva detaljplan (dp), och det skulle man rent formellt behöva göra. Men det är inte vanligt och kontroversiellt.
- Rättigheterna via en dp gör det svårt. Det är en ekonomisk fråga. Skurup har försökt men kom inte så långt.
- Ändring av dp provar inte det ursprungliga syftet, man (lst) prövar endast den förändring som man vill göra.
- Om man gör ny så finns det ju befintlig bebyggelse som då också prövas utifrån nu gällande lagstiftning.
- Om man skyddar och bygger inom skyddet, då är det fler som utsätts för risker om skyddet brister

Hur lösa:

- Inlösen och beslut långt bortifrån.
- Lyfta till Boverket, men dom vill att kommunen ska fixa.
- I anda länder betala staten, men det är också dom som planerar.
- Kanske via försäkringsbolagens premier. Kanske via kommunernas försäkringsbolag.
- Förläng kommunernas skadeansvar.

Bord 5

- Ändra detaljplan eller upphäv delar av den.
- Gör en tydlig viljeinriktning från politiken. Inför översyn av gamla detaljplaner.
- Titta på större områden och välj att skydda.
- Bättre statlig samordning kan bli ett stöd framöver.

Bord 6

Fråga a)

- Långa ledtider. *Gör om detaljplan eller upphäva detaljplan.* Lång process. Mycket överklagande. Ska man få överklaga hela vägen eller kan det göras på annat sätt?
- *Fastställa strategi* i översiktsplan där bl.a. bestämma vilken detaljplan som behöver ändras eller tas bort. Kan finnas områden med många små detaljplaner som försvårar.
- Om detaljplaner ändras så kostar det. Finansiering? Via skatteintäkter, bygglovsrätter?
- När finns riksintresse som kommunerna måste hantera (t.ex. jordbruksmark), borde det finnas någon riksövergripande ordning.
- Många kommuner arbetar var för sig. Behöver *samarbete, gemensam strategi, harmonisering.* Behövs finansiering för detta. De medel som finns behöver användas på bästa sätt, men vad är bästa sätt?

- Högproduktiva åkermark ”+10-jorden” gör att den marken ej kan tas i anspråk → därför behöver andra områden hittas t.ex. *hårdgjorda* områden, dvs. att omvandla sådana områden som idag omfattas av hårdgjorda ytor, t ex industri, till områden för ny bebyggelse. Dessa områden kan pekas ut i översiktsplan för ny bebyggelse.
- *Regelverket* är inte utformat för dagens problematik.
- *Förtäta, bygga på höjden.*
- *Lösningssorienterat angreppssätt* och se lösningarna istället för att gå på problemen.
- Börja med att ta upp alla intressen.
- Respektera varandra, reflektera, kommunicera

Fråga b)

- Tyskland t.ex. har inte alltid detaljplan utan går direkt på bygglov – men det kanske inte är lösningen.
- *Samordnaren* får jämkna mellan olika intressen, öka bostadsbyggande. Edstad (en person som nämndes som bra referens på samordnare).
- Inom Skogsindustrin har något som heter reflexiv skog.

Bord 7

Fråga a)

- Länsstyrelsens klimatanpassningsplan rekommenderat att upphäva planer. Bord 7 håller med.
- Samordning med grannkommunerna (attraktivitet).
- Arbeta med avrinningsområden.
- Hårdgörning av mark...

Fråga b)

- Bör föras in stöd i PBL.
- Holland-Belgien har waterboards.
- Dagvattentaxa.

Bord 8

Fråga a)

- Revidering av detaljplaner efter aktuellt behov.
- Byggrätter ska aktualiseras inom ett par till tre år och nytt tillstånd bör ej medges i riskområden.

Fråga b)

- För andra kommuner se a).
- Staten och kommunala vattenråd löser problemen gemensamt i Nederländerna.

- I Danmark går ”community” samman och löser frågor inom ett visst område.

Bord 9

Fråga a)

- För att göra en korrekt detaljplan måste man ha expertis och grundlig kunskap.
- Alla vill befolkas vid kusten – hur ändras detta? Beteendeförändring?
- De bör se över sina detaljplaner, samt i planer – se över behovet av skydd.
- Utvecklat planeringsstadium - Vad ska man bygga idag för att skydda framtiden?
- Lagmässigt lämnas anstånd om att upphäva planen.

Fråga b)

- Nationell planering.
- Andra länder säger: bygg du, men på egen risk!
- Finns ett alternativ: Kan upphäva eller ge ett undantag till nekande av bygglov på grund av risk.

Juridiska utmaningar:

- Tillstånd i över 10 år.
- Miljöaspekter före människan eller vise versa.
- Har en tuff miljölagstiftning, kanske behöver bli tuffare?
- Värderingsfrågor – vad är det egentliga värdet.

Bord 10

Fråga a)

- Kan vara en svår utmaning att upphäva byggrätter. Stora ekonomiska värden. Krav om att byggnation ska påbörjas och avslutas inom t.ex. 5 år. Även vara tydlig med att fastighetsägaren får stå för kostnader som skyfall kommer att medföra i framtiden. Dock måste det finnas tydlig information om att man inte ”får ta saken i egna händer”, och varför detta är en dålig idé, samt se över vilka alternativ som finns.
- Skydda det som finns, men bygg inte nytt.

Fråga b)

- Försök i Ystad att upphäva byggrätt (Löderup. Riskutsatt p.g.a. erosion), men det gick inte igenom.
- I Skurup har man tagit bort byggrätter → information oerhört viktigt.

Fråga 3 - Stadsperspektivet vid kust och åmynning

Bord 1

- Använd nödvändig infrastruktur för att skapa nya värden. Ex. Holland. Multifunktion. Flexibilitet.
- Multifunktionella och flexibla lösningar. Planera för ytor som får lov att översvämmas och där vatten kan rinna/ledas. Detta måste komma in tidigt i planeringen.
- Dammar - exempelvis Sölvesborg. Öppna dagvattensystem som kan ha underjordiska magasin. Men vattnet måste få lov att ta vägen någonstans.

Bord 2

- Vad vill folk ha?
- Grön/blåa lösningar, öppna dagvattenlösningar jmf Köpenhamn. Multifunktionella ytor!
- Lösningar på låg nivå som tål att översvämma t.ex. undervåningar (utan viktig funktion).
- Styr vattnet så det översvämmas på förutbestämda platser.
- Tänk i nya banor, skapa nya trender. Istället för kaj/sten → gröna ytor. Skapa mötesplatser (t.ex. restauranger) på höjden, ”Skybars”.
- Härm naturen. Gröna naturliga lösningar kan vara mer underhållsfria – den ”läker sig själv”.
- Lyft nyttor med gröna lösningar bl.a. kostnader kan bli lägre (jfr exempel på dagvattenlösningar från USA. Köpenhamn).
- Mjuka lösningar i kombination med hårda.

Bord 3

- Meandra ån (Ståstorpsån).
- Gör mysiga promenadstråk från åmynningar upp i odlingslandskapet.
- Tänk hela avrinningsområdet med alla dikningar och bromsa upp vattnet innan det når staden.
- Hårdgör inte alla ytor utan möjliggör infiltration på känsliga områden.
- Tillåt översvämningar på vissa ytor där vattnet kan få en längre uppehållstid.
- Naturliga svämplan.
- Förbjud villaägare från att stensätta hela tomten, särskilt på utsatta områden.

Bord 4

- Problem när vattnet kommer inifrån, även om man skyddar mot havet.
- Man måste ha ett samarbete men kommuner norr ut, vad dom gör påverkar in i din kommun.
- Hur kan man använda ytorna, kan dom få översvämmas? Leta efter offermark som man kan låta svämma över.
- Mynningen i sig i låglänta områden är problemet. Där kommer vattnet in. Finns lösningar på att stänga åmynningarna. Man måste då låta områden runt åmynningen översvämma. Det kräver ytor!
- Vilka verktyg finns för modelleringar – det går att göra sådana dynamiska modelleringar”
- Finns sätt att bygga slänter /kajkanter på så att vågor inte slår in över kanterna.
- Bidrag till ekosystembaserade lösningar.
- Frågan påverkas av så många olika frågor det måste till nationell samordning! (översvämning – markpris – våtmarker – priser på spannmål – produktionsvåtmarker osv.).

Exempel:

- Kajerna längs Nissan. 3 meter på bottenplattan.
- Hisingen där fastighetsägarna får bygga egna ...
- Det finns även mobila skydd – ex Kungsbacka.

Bord 5

- Reglera hårdgjorda ytor.
- Öppna dagvattenlösningar.
- Avvägningar görs i varje detaljplan.
- Skyfallskarteringar, avstå mark för dagvatten.
- Viktigt att utforma öppna dagvattensystem, attraktivt.
- Byggnader som tål att svämmas över.

Bord 6

- Måste man bo vid/i vattnet?
- Strandskyddet finns, men där det redan finns tätorter har strandskyddet upphävts.
- Bygga så det tål översvämning (hellre än vallar). Och fundera på var man placerar samhällsviktiga funktioner.
- Dimensionera för mer extrema situationer.
- Kan finnas ett värde att titta bakåt i tiden.
- Kan en bättre kunskap (kommunikation) öka insikten?

- Energieffektivisering.
- *Klimatdeklarera husen!*
- Hur resonerar bankväsendet? De är inte riktigt där än, inte heller fastighetsmäklare.
- Stort behov av en *öppen diskussion* och allmän kunskapshöjning hos alla (privata, enskilda, lokala, regionala myndigheter m.fl.).
- Försäkringbolag kan strypa genom premier. Försäkringsbranschen kan vara med och berätta/utbilda men ur ett hjälpande perspektiv.
- Reglera hårdgjorda ytor → måste finnas infiltrationsytor.
- Vatten också uppströms. Måste skapa infiltrationsmöjlighet.
- Behöver lyfta nyttan med visst ansvar och vissa åtgärder. Lång process. → En lösning kan var att ha en *samordnare* för att jämka mellan olika intressen så att man kommer framåt.

Exempel:

- Båstad har strandskydd längs hela kusten och har därmed en buffrande zon. En sådan zon är dock dynamisk som behöver tas hänsyn till.
- Köpenhamn.

Bord 7

- Var ska vattnet ta plats? Planera infrastruktur rätt. Utredning.
- Utnyttja P-platser.
- Vall som promenadstråk.

Exempel:

- Holland, Belgien med waterboards. Vattenråd

Bord 8

- Anpassa bygghöjd och kajkant vid alla projekt och renoveringstillfällen.
- Nya attraktiva områden vid havet anpassas till 100-årsnivån.
- En säkerhetsnivå på omkring 3 m bör fastställas i kommunen och anges för byggnation i översiktsplanen.
- Översvämningsbara ytor ska finnas utan bebyggelse såsom parker.

Bord 9

Fråga a)

- Kunskapsunderlag att stå på
- Flexibla beslutsmetoder eftersom kunskap är osäker
- Eftersträva ett adaptivs förhållningsätt och våga testa saker.

- Tillgängliggör för alla – tänk på vid byggande av vallar.

Fråga b)

- Implementerad grön infrastruktur och faktisk ge plats åt vatten.
- Medborgardialog – måste förstås av medborgarna om varför man implementerar grön och blå infrastruktur.
- Det behövs finansiering. Det behöver satsas mer.

Fråga c)

- Det som står i texten till fråga c) behövs.
- Bred strand.
- Öppen dagvattenhantering, dagvattenkanaler etc.
- Måste man säkerställa att det inte blir översvämning? Vissa kuster måste lämnas.

Bord 10

- Bygga bakåt istället för framåt.
- Tillåta översvämning längst ned och bygg bostäder uppåt. Tillåta översvämning cykelbanor, parker etc.
- Inspireras av andra länder.
- Bygg enbart på redan exploaterad mark. Bevara naturområden havsnära.
- På fråga c): Ordna teknikworkshop! Spana internationellt.

Statens geotekniska institut
581 93 Linköping

E-post: sgi@swedgeo.se
Växeln: 013-20 18 00